

Budsjettnemnda for jordbruket
10.04.2006

Utredning nr. 2

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2006
Beregninger basert på driftsgranskingene

INNHOLD	Side
1 INNLEDNING	5
2 ÅRETS REFERANSEBRUKSBEREGNINGER	6
3 PRINSIPPER FOR REFERANSEBRUKSBEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE	8
3.1 Bygd på driftsgranskingene	8
3.2 Tilskuddsberegning	8
3.3 Registrert arbeid og kapital	8
3.4 Gjeldsandeler	8
3.5 Leid arbeid / arbeidsgiveravgift	9
4 FRA DRIFTSGRANSKINGSBRUK TIL REFERANSEBRUK	10
4.1 Generelt	10
4.2 Arbeidsforbruk	10
4.3 Normalisering av avlingsnivået for korn og potet	10
4.4 Avlingsnivået for øvrige vekster	11
4.5 Verdiendring på buskap og varelager	12
5 PRODUKTIVITETSENDRINGER	13
5.1 Beregningsmetode og forutsetninger	13
5.2 Skift i produktivitetsutviklingen	14
5.3 Resultat av produktivitetsberegningene	15
6 PRISER PÅ ENKELTE POSTER PÅ REFERANSEBRUKENE	17
6.1 Korn	17
6.2 Poteter	17
6.3 Melkeprisen	17
6.4 Kjøtt	17
6.5 Ull	18

6.6	Annet	18
7	TILSKUDD	19
7.1	Pristilskudd	19
7.1.1	Grunntilskudd	19
7.1.2	Distriktstilskudd melk	19
7.1.3	Distriktstilskudd kjøtt og egg	20
7.2	Driftstilskudd per foretak	21
7.3	Produksjonstilskudd per dyr	22
7.4	Refusjon av avløserutgifter ved ferie og fritid	23
7.5	Refusjon av avløserutgifter ved sykdom m.v.	24
7.6	Areal - og kulturlandskapstilskudd	24
7.7	Tilskudd til dyr på utmarksbeite	27
7.8	Bunnfradrag	27
8	FRAMREGNINGSGRUNNLAG	28
8.1	Oversikt	28
8.2	Årgangsindekser	31
8.3	Leid arbeid	31
8.4	Tilskudd	31
9	BEREGNINGSGRUNDLAG	32
9.1	Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	32
9.2	Økologisk melkeproduksjon	45
9.3	Sammenligning av resultatene i referansebrukssystemet med resultatene fra normaliserte regnskaper	47

1 INNLEDNING

Referansebruksberegningene som legges fram i denne utredningen, er beregninger på bruksnivå for ulike produksjoner, bruksstørrelser og områder. Hensikten med beregningene er som tidligere bl.a. å vise inntektsutviklingen og å beregne virkninger av endringer som følge av jordbruksoppkjørene. Referansebruksberegningene er en del av grunnlagsmaterialet til jordbruksforhandlingene.

Fra og med 2001 bygger beregningene på driftsgranskingene med registrerte tall. Materialet er først gruppert etter produksjoner. Deretter er det oppdelt etter distrikt og struktur. Referansebrukene er ikke direkte sammenlignbare med referansebruksberegninger gjort tidligere enn 2001.

Om bakgrunnen for omleggingen fra 2001 siterer vi fra St.meld.nr. 19 (1999-2000) «Om norsk landbruk og matproduksjon» der det står følgende:

«Referansebrukssystemet erstattet etter St.prp. nr. 8 (1992-93) det tidligere modellbrukssystemet. Referansebrukene gir grunnlag for å vurdere effektene av virkemiddelbruken innenfor jordbruket for ulike bruksgrupper, distrikter og produksjoner. Til tross for de forenklingene dette medførte, benyttes det i dag betydelige ressurser på å omarbeide deler av og supplere driftsgranskingsmaterialet. Det er også betydelig usikkerhet knyttet til normeringen av arbeid og kapital som skjer ved utarbeidelsen av referansebrukene i dag. For å forenkle systemet ytterligere og i større grad å analysere forskjeller i inntektene innenfor og mellom produksjoner og regioner, foreslås det at man nytter grupper av bruk i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte uten normering av arbeid og kapital. En viktig forbedring med en slik omlegging vil være at man sikrer et større datatilfang bak tallmaterialet.»

Det er etter dette nyttet grupper av bruk i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte, uten normering av arbeid eller kapital.

2 Årets referansebruksberegninger

Beregningene omfatter 25 referansebruk presentert i de to tabellene 1 og 2 nedenfor. I tillegg er det også i år tatt inn en beskrivelse av og noen resultater for et «referansebruk» med økologisk melkeproduksjon basert på en gruppe av 11 Debio-godkjente melkeproduksjonsbruk i driftsgranskingsmaterialet for 2004.

Budsjettnemnda har valgt en gruppering i referansebruk med hovedinndeling etter produksjoner (tabell 1) og en videre inndeling etter geografi og struktur av de tre driftsformene som har flest deltakerbruk i driftsgranskningene (tabell 2).

Referansebruksinndelingen og rekkefølgen på referansebrukene er uendret i forhold til fjorårets beregninger.

Tabell 1. Oversikt over referansebrukene. Produksjoner

Ref.bruk nr.	Produksjon og omfang	Område	Antall bruk i 2004
1	Melk og storfeslakt. 16 årskyr	Landet	422
2	Korn. 300 dekar korn	Landet	90
3	Sau. 121 vinterføra sauer	Landet	82
4	Melkeproduksjon geit. 77 årsgeiter	Landet	26
5	Svin og korn. 40 avlssvin + 282 dekar korn	Landet	40
6	Egg og korn. 3454 høner + 164 dekar korn	Landet	13
7	Poteter og korn. 107 dekar poteter + 310 dekar korn	Landet	18
8	Storfeslakt/ammeku. 17 ammekyr	Landet	31
9	Frukt/bær og sau. 37 dekar frukt + 12 vinterføra sauer	Landet	19

Tabell 2. Oversikt over referansebrukene. Region og struktur

Ref.bruk nr.	Produksjon og omfang	Område	Antall bruk i 2004
10	Melk og storfeslakt. <15 årskyr (12)	Landet	186
11	Melk og storfeslakt. >15 årskyr (20)	Landet	236
12	Melk (de 40 største brukene). 29 årskyr	Landet	40
13	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Østlandets flatbygder	30
14	Melk og storfeslakt. 15 årskyr	Østlandets andre bygder	77
15	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Agder og Rogaland, Jæren	21
16	Melk og storfeslakt. 15 årskyr	Agder og Rog. andre bygder	44
17	Melk og storfeslakt. 15 årskyr	Vestlandet	84
18	Melk og storfeslakt. 16 årskyr	Trøndelag	94
19	Melk og storfeslakt. 16 årskyr	Nord-Norge	72
20	Korn. <400 dekar korn (226 dekar korn)	Østlandet	58
21	Korn. >400 dekar korn (541 dekar korn)	Østlandet	18
22	Korn og korn/svin. 274 daa + 20 avlssvin	Trøndelag	26
23	Sau. 96 vinterføra sauer	Vestlandet	17
24	Sau. 136 vinterføra sauer	Nord-Norge	17
25	Sau(de 25 største brukene). 183 v.f.sauer	Landet	25

Årets beregninger er basert på regnskapsmateriale fra 2004. Basisåret i beregningene er 2004, og disse tallene er som regel regnet fram til 2005 etter registrert prisutvikling i totalkalkylen for tilsvarende poster. Framregningen til 2006 er tilsvarende basert på budsjetterte priser i totalkalkylen. Alle mengder er holdt konstante i framregningsperioden og uttrykker dermed

utviklingen for produsenter med uendret produksjonsomfang i framregningsperioden. Framregning er også gjort for å ha et oppdatert grunnlag for å beregne utslag når produktivitetsendringer er inkludert.

For å få flere viktige produksjoner representert, har en akseptert at enkelte referansebruk tas med selv om de bygger på relativt få driftsgranskingsbruk.

Ved inndelingen er det lagt mest vekt på produksjoner (tabell 1). Det kan være vanskelig å skille mellom effekter som skyldes geografi og effekter som skyldes struktur når driftsgranskingsbrukene deles videre inn etter geografi og i størrelsesgrupper. Samtidig er det slik at utslagene av tiltak på ulike driftsstørrelser er den effekten som forhandlingspartene selv enklest kan regne på ved hjelp av kalkyler. Ut fra dette er geografi prioritert framfor struktur ved den videre inndelingen av produksjoner (tabell 2).

Ut over de produksjonene som er nevnt i tabellene ovenfor, kan referansebrukene ha tilleggsproduksjoner med et relativt mindre omfang. Et slikt eksempel er referansebruk 6 (kombinasjonen egg og korn), som i tillegg har 14 dekar poteter. Slike tilleggsproduksjoner kan iblant være en del av forklaringen på utslaget som framkommer på resultatmålet.

Et vedlegg med detaljerte beregninger for de enkelte referansebruk er ikke lagt ved i denne utredningen, men er å finne på internettadressen:

<http://www.nilf.no/PolitikkOkonomi/Bm/Referansebruk.shtml>

3 PRINSIPPER FOR REFERANSEBRUKSBEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE

3.1 Bygd på driftsgranskingene

Budsjettnemnda har lagt vekt på å benytte driftsgranskingsresultatene direkte så langt som mulig, men har likevel funnet det hensiktsmessig å jevne ut tilfeldige avlingsvariasjoner (normalisere) for kornavlinger og potetavlinger når arealet har et visst omfang (se avsnitt 4.3).

3.2 Tilskuddsberegning

Når vi regner gjennomsnittlige tilskudd for grupper av bruk i driftsgranskingene, vil ingen av typebrukene som inngår, faktisk ha hatt disse gjennomsnittstilskuddene. Det at en har ulike satser avhengig av produksjonsomfang, bidrar også til å vanskeliggjøre sammenhengene.

For framregningen er hvert referansebruk plassert til bestemte soner, og regnet fram med *satsendringene* som gjelder for den valgte geografiske soneplasseringen. Framregningen av tilskuddene i selve referansebruksberegningene baseres så på den samme absolutte endringen.

Framregningen av tilskuddene må reflektere de regnskapsresultatene en vil forvente å få i de to framregningsårene.

3.3 Registrert arbeid og kapital

Driftsgranskingene viser registrerte størrelser for arbeid og kapital. Kapitalgodtgjøringen i driftsgranskingene er annerledes enn i totalkalkylen.

I driftsgranskingene er kapitalen verdsatt og avskrivningene kalkulert ut fra prinsippet om historisk kostnad. Dette samsvarer med hovedprinsippet i norsk regnskapslovgivning og praksis, og brukes også i skatteregnskap og finansregnskap. Kostnaden på anskaffelsestidspunktet aktiveres i driftsregnskapet med registrerte nominelle kroner og utgjør avskrivningsgrunnlaget. Det betyr at balansen ikke justeres for endringene som ellers skjer i pengeverdiene over tid. Spesielt i perioder med høy inflasjon, og spesielt for eiendeler med lang levetid, vil en med historisk kost få relativt lave verdifastsettelse i balansen. I driftsgranskingene brukes det lineær avskrivning over den enkelte eiendels forventede levetid.

Totalkalkylen for jordbruket er basert på en prisnivåjustert modell for verdsetting av kapital. Kapitalslitet (avskrivningene) blir da beregnet etter saldoprinsippet og med prisjustering i henhold til konsumprisindeksen. Det er aktuelt å ta i bruk prisnivåjustering også for driftsgranskingene som ledd i en tilpasning til praksis i andre europeiske land. Formelt er det verdsetting etter gjenanskaffelsesverdi som er prinsippet for driftsstatistikkene i EU-landene.

Avskrivningene i referansebruksberegningene må forventes å bli lavere enn om en la samme prinsipp som i totalkalkylen til grunn.

3.4 Gjeldsandeler

Jordbrukets andel av gjeldsrenter og kår er beregnet ut fra brukets totale kostnader til gjeldsrenter og kår, etter samme forhold som jordbrukets andel av brukets totale eiendeler. I totale eiendeler inngår eiendeler knyttet til andre næringer enn jordbruk og private eiendeler. En har da regnet eiendeler som gjennomsnittet av inngående balanse og utgående balanse i

regnskapsåret. Det er driftsgranskingenes registrerte tall basert på historisk kost som er lagt til grunn både for eiendeler i jordbruket og for eiendeler totalt.

3.5 Leid arbeid / arbeidsgiveravgift

I referansebruksberegningene er sosiale avgifter (arbeidsgiveravgift) en del av posten «leid arbeid». Denne posten er spesifisert under kostnader, men legges til igjen før utregning av resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk». Ved vurdering av vederlaget er altså leid arbeid og arbeidsgiveravgift behandlet etter samme prinsipp som i totalkalkylen, slik at det ikke skilles mellom leid arbeid og familiens arbeid ved beregning av inntektsnivået.

4 FRA DRIFTSGRANSKINGSBRUK TIL REFERANSEBRUK

4.1 Generelt

Alle referansebrukene framkommer i utgangspunktet som uveide gjennomsnitt av de driftsgranskingsbrukene som er tatt med i det aktuelle referansebruket. Referansebruksberegningene begrenser seg til jordbruksdelen av driftsgranskningene, det vil si at andre næringer og privatøkonomi ikke er behandlet.

Driftsgranskningene har, med unntak for arbeidstimer, ikke mengdeopplysninger på kostnadssiden. Oppsplittingen er på noen områder også mindre spesifisert enn på 1990-tallet, bl.a. ved at kraftfôr er samlet på en post.

4.2 Arbeidsforbruk

Antall årsverk på hvert referansebruk er beregnet ut fra uveide gjennomsnittlige registrerte arbeidsforbruk på de driftsgranskingsbrukene som inngår. Det regnes 1845 timer i et årsverk.

4.3 Normalisering av avlingsnivået for korn og potet

Avlingsnivået for korn og poteter slår mer direkte ut på inntekten enn det avlingsnivået for fôrvekstene vanligvis gjør. Korn og poteter vil også normalt være utsatt for større avlingsvariasjon fra år til år enn grovfôrvekstene. Kornavlingene på referansebrukene er normalisert ved å regne et rent aritmetisk gjennomsnitt over de 10 siste årene. Også potetavlingen på referansebrukene 6 og 7 er normalisert ved å regne et rent aritmetisk gjennomsnitt over de 10 siste årene.

Tabell 3. Beregnet normalårsavling for poteter på referansebrukene 6 og 7 i 2004. Kg/daa

Ref. bruk	Område	2004
6	Landet	1976
7	Landet	2396

I tabellen under er de beregnede normalårsavlingene for korn for 2004 stilt opp. Avlingene er ikke normalisert når arealet for det enkelte kornslag er mindre enn 5 dekar, og avlingene er bare normalisert for kornslagene bygg, havre og hvete. Enkelte referansebruk som har litt mer enn 5 dekar ett eller få år i 10-årsperioden 1995-2004, er ikke normalisert.

Tabell 4. Beregnet normalårsavling per daa for korn i 2004 på de enkelte referansebruk. Kg korn med 15 prosent vann

Ref.	Bygg	Havre	Hvete
Bruk	2004	2004	2004
1	338		
2	400	428	468
5	393	438	494
6	388	431	482
7	470	405	488
8	335		
11	349		
12	380		433
13	372	341	433
18	340		
20	393	414	452
21	444	466	487
22	350	360	463

4.4 Avlingsnivået for øvrige vekster

For øvrige vekster benyttes de registrerte avlingstallene i driftsgranskingene direkte.

Oljevekster og frukt er vekster med stor avlingsvariasjon mellom år. Det er ikke registrert avling eller pris i driftsgranskingene, og det er dermed ikke noe grunnlag for å normalisere disse avlingene på referansebrukene.

Spesielt for referansebruk 9 der frukt utgjør en vesentlig del av produksjonsinntekten, betyr regnskapsårets avlingsnivå mye.

Fruktavlingene lå godt over et normalår i 2004. Målt ut fra driftsgranskingsbruk med fruktproduksjon på Vestlandet var epleavlingene 23 prosent høyere enn i et gjennomsnittså, pæreavlingene 17 prosent lavere enn i et gjennomsnittså, avlingene av plommer 11 prosent høyere og av moreller 76 prosent høyere enn i et gjennomsnittså.

Framregningen av frukt skjer på grunnlag av verdiposten for sum frukt i normaliserte regnskaper.

4.5 Verdiendring på buskap og varelager

Mengdeendringer på buskap og varelager føres i prinsippet som inntekt, men på grunn av at en holder alle mengder på referansebrukene konstant i framregningsperioden, får en ikke inn mengdeendringer i status. Eventuelle mengdeendringer i basisåret tas derfor ut som salg også i framregningsperioden med samme kvantum som i basisåret.

Det regnes ikke rente på varelager.

5 PRODUKTIVITETSENDRINGER

5.1 Beregningsmetode og forutsetninger

Siden volumet av alle faktorer låses fast i framregningsperioden, det vil si 2005 og 2006, er det gjort separate beregninger over endringer i produktivitet disse årene.

Det er beregnet trender på den historiske volumutviklingen og regnet med at den historiske utviklingen vil videreføres. En har tatt med effekten av endringer i driftsomsfang/-bruksstørrelse som skjer over tid ved å regne trender på volumutvikling i inntekter, kostnader (utenom arbeidskraft og avskrivninger) og arbeidsforbruk. I inntekter inngår volumet av tilskudd. Volumtrenden for direkte tilskudd vil blant annet reflektere at brukene endrer størrelse over tid.

For å komme over fra verditall i Driftsgranskingene til volumtall, er verditalle i Driftsgranskingene deflatert med prisindekser beregnet på Totalkalkylen. Det synes å være godt samsvar mellom de mengdeavhengige tilskudd som er med i Driftsgranskingenes verditall og i prisindeksene.

Det er regnet lineære trender over 8 år med vanlig minste kvadraters metode. For å unngå effekter av utskifting av bruk, har en bare tatt med i beregningen de brukene som er med i alle de 8 årene, og som har hatt samme driftsform alle årene. Trenden reflekterer da den utvikling som faktisk har funnet sted på enkeltbruk med den aktuelle produksjonen, og en unngår å få inn effekter som følger av avgang eller rekruttering av bruk til driftsgranskingene. Stigningstallet fra trendberegningen for inntekter og kostnader hver for seg vil direkte vise den trendmessige årlige volumendringen regnet i et bestemt års priser. Ved denne metoden skilles ikke avlingsøkning fra økning som følge av økt areal, og økt ytelse skilles ikke fra økning som følge av flere dyr.

For å unngå at ekstreme avlingsår skal gi store endringer i beregningsresultatene fra ett år til det neste ved beregningen av planteproduksjonsinntektene for driftsformene korn, legges stigningskoeffisienten for avling hentet fra beregningen av normalårsavling, til grunn. Beregningen av normalårsavlingen er gjort på 12 års glidende gjennomsnitt av avling i kg per dekar for landet. Stigningskoeffisienten for normalårsavlingsberegningene bygger på avlingstall for de 14 årene 1991 – 2004. Værforholdene i enkeltår sier lite om den langsiktige produktivitetutviklingen i kornproduksjonen. Med en lengre serie begrenses utslaget av spesielt gode eller dårlige avlingsår.

Beregningsmetoden frikobler trenden brukt på planteproduksjonsinntektene fra trenden for de andre elementene som frambringer vederlag til arbeid og egenkapital og som er regnet på grunnlag av observasjoner på 46 driftsgranskingsbruk fra årene 1997 – 2004.

For arbeidsforbruket beregnes det trend på arbeidsforbruket regnet i timer. Det økonomiske utslaget av arbeidsforbrukstrenden beregnes i forhold til nivået på vederlag til arbeid og egenkapital på det enkelte referansebruk.

I tabell 5 er det vist hvilket detaljeringsnivå (aggregeringsnivå) og hvilken prisindeks som er bruk ved omregning til volumtall i forbindelse med trendberegningene.

Tabell 5. Oversikt over detaljeringsnivå og hvilken prisindeks som er brukt ved omregning til volumtall i forbindelse med trendberegningene

	Prisindeks for omregning til volumtall
Sum inntekter planteproduksjon – på referansebruk med driftsform korn	Stigningskoeffisient fra NILFs normalårsavlingsberegninger
Sum inntekter planteproduksjon – på øvrige referansebruk	Korn
Sum inntekter husdyrproduksjon – på referansebruk med melk og storfeslakt	Sammenveid indeks for ku- og storfeslakt inklusive grunntilskudd
Sum inntekter husdyrproduksjon – på referansebruk med korn	Sum husdyrprodukt
Sum inntekter husdyrproduksjon – på referansebruk med sau	Sammenveid indeks for sauekjøtt inklusive grunntilskudd og ull
Tilskudd	Sum direkte tilskudd
Sum variable og faste kostnader	Sum ikke-varige produksjonsmiddel

For raskere å fange opp endringer og få med flere jordbruksbedrifter i beregningsutvalget, har Budsjettnemnda (med unntaket for korn) begrenset periodelengden til 8 år. I tabellen nedenfor er vist antallet bruk som utgjør grunnlaget for beregningene for de fire driftsformene en har gjort beregningene for.

Tabell 6. Antall bruk med i beregningene hele perioden

Driftsform	Referansebruk	1997–2004
Melk og storfeslakt	1	160
Korn	2	46
Sau	3	30
Korn/svin	5	14

Beregningen av produktivitetsendringer er i utgangspunktet gjort for referansebruk 1 (melk), 2 (korn), 3 (sau) og 5 (korn/gris). For referansebruk 5 (korn/gris) vurderes grunnlagsmaterialet å være så lite at beregningsmetoden gir usikre resultater. For dette referansebruket er det derfor bare regnet på endringen i arbeidsproduktivitet. Beregningsresultatene for disse referansebrukene er så brukt forholdsvis, etter vederlag per årsverk, for de andre referansebrukene med tilsvarende produksjon. Referansebrukene 4 og 10 – 19 regnes forholdsvis ut fra produktivitetsberegningene for melk (nr. 1). Referansebrukene 7, 20 og 21 regnes ut fra produktivitetsberegningene for korn (nr. 2). Referansebrukene 8, 9, 23 – 25 regnes ut fra produktivitetsberegningene for sau (nr. 3). Referansebrukene 6 og 22 regnes ut fra produktivitetsberegningene for korn/gris (nr. 5).

5.2 Skift i produktivitetsutviklingen

Det kan være et problem at den beskrevne metoden forholdsvis sent fanger opp endringer i produktivitetsutviklingen. Å regne lineær trend for en registrert volumutvikling på brukene i perioden 1997 – 2004 kan gi et dårlig bilde av produktivitetsutviklingen i perioden 2004 – 2006, dersom en får et skifte i produksjonsteknikk eller produksjonstilpasning som gir et brudd i en trend en har hatt noen år.

Det er ikke spesielle skift en har tatt hensyn til i årets beregninger.

5.3 Resultat av produktivetsberegningene

I tabellen nedenfor er resultater for produktivetsberegningene for referansebruk 1, 2 og 3 vist. Utslaget per årsverk per år er vist i kolonnen lengst til høyre.

Tabell 7. Produktivetsendringer, i 2004-priser og 1845 timer/årsverk

	Trend (årlig endring, 2004-priser) ¹						Per årsverk	
	Plante- prod. kr/bruk	Husdyr- prod. kr/bruk	Direkte tilskudd kr/bruk	Kostnader eks. kapital kr/bruk	Arbeids- forbruk t./ bruk	Innt-kostn (eks avskr.) + tilsk kr/bruk	Med eff. av endret arb.forb	
Melk og storfeslakt	1	589	10 400	6 660	12 626	- 21	5 023	3 800
Korn	2	3 431	82	4 716	6 165	- 25	2 064	8 100
Sau	3	142	5 220	2 548	6 612	- 11	1 298	1 700

T) Prinsipielt burde avskrivninger også vært tatt med i beregningen, men de er det ikke fordi en ikke har noen god metode å bruke. Hovedproblemet er at en ikke kjenner anskaffelsestidspunktet til hvert enkelt avskrivningsobjekt

For melkeproduksjonsbrukene gir beregningene en produktivetsframgang på 3800 kroner per årsverk. Det er om lag 100 kroner mer enn ved tilsvarende beregning i fjor. For jordbruksbedrifter med driftsform sau er det en økning på 1700 kroner per årsverk ved årets beregninger mot en nedgang på 200 kroner ved fjorårets beregninger. For både melkeproduksjon og sau viser trenden en økning i kostnadene og økte inntekter fra husdyrproduksjonen og direkte tilskudd. Arbeidsforbruket går ned i begge produksjoner.

For korn er den årlige avlingsøkning i alt regnet til 4,9 kg per dekar. Tilsvarende tall ved beregningene i fjor var 5,2 kg/daa. Gjennomsnittlig kornareal er 291 dekar mot 282 dekar i fjor. Den årlige produktivetsveksten per årsverk er større for kornproduksjon enn for de tre andre driftsformene. Avlingsøkningen forklarer en del av dette og i tillegg betyr det noe at arealet på jordbruksbedriftene øker med drøyt ett dekar per år. Når man summerer alle inntekter og kostnader blir det en årlig økning på 2064 kroner per bruk som vist i tabellen over. Når en tar hensyn til nedgangen i arbeidsforbruk blir produktivetsøkningen 8100 kroner per årsverk.

For driftsformen korn/svin gir beregningene en årlig reduksjon i arbeidsforbruket på 20 timer per bruk. Dette utgjør en årlig arbeidsproduktivetsøkning på 1400 kroner per årsverk.

I de to tabellene nedenfor er vist utslag av de beregnede produktivetsendringene på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Tallene er regnet om i priser for henholdsvis 2005 og 2006.

Tabell 8. Utslag av produktivitetsendringer på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Kr/årsverk

			2005	2006
1	Melk og storfeslakt. 16 årskyr	Landet	3700	7200
2	Korn. 300 dekar korn	Landet	8100	16400
3	Sau. 121 vinterfôra sauer	Landet	1300	2900
4	Melkeproduksjon geit. 77 årsgaier	Landet	3900	7500
5	Svin og korn. 40 avlssvin + 282 dekar korn	Landet	1400	2900
6	Egg og korn. 3454 høner + 164 dekar korn	Landet	1800	3500
7	Poteter og korn. 107 dekar poteter + 310 dekar korn	Landet	12100	24700
8	Storfeslakt/ammekyr. 17 ammekyr	Landet	1300	2900
9	Frukt/bær og sau. 37 dekar frukt + 12 vinterfôra sauer	Landet	2100	4600

Tabell 9. Utslag av produktivitetsendringer på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Kr/årsverk

			2005	2006
10	Melk og storfeslakt. <15 årskyr (12)	Landet	3200	6100
11	Melk og storfeslakt. >15 årskyr (20)	Landet	4100	7900
12	Melk (de 40 største brukene). 29 årskyr	Landet	4300	8200
13	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Østlandets flatbygder	3900	7600
14	Melk og storfeslakt. 15 årskyr	Østlandets andre bygder	3500	6800
15	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Agder og Rogaland, Jæren	3900	7500
16	Melk og storfeslakt. 15 årskyr	Agder og Rog. a. bygder	3300	6300
17	Melk og storfeslakt. 15 årskyr	Vestlandet	3700	7100
18	Melk og storfeslakt. 16 årskyr	Trøndelag	3800	7300
19	Melk og storfeslakt. 16 årskyr	Nord-Norge	3900	7600
20	Korn. <400 dekar korn (226 dekar korn)	Østlandet	5200	10600
21	Korn. >400 dekar korn (541 dekar korn)	Østlandet	12300	25000
22	Korn og korn/svin. 274 daa + 20 avlssvin	Trøndelag	1600	3100
23	Sau. 96 vinterfôra sauer	Vestlandet	900	1900
24	Sau. 136 vinterfôra sauer	Nord-Norge	1900	4100
25	Sau(de 25 største brukene). 183 v.f.sauer	Landet	1700	3800

6 PRISER PÅ ENKELTE POSTER PÅ REFERANSEBRUKENE

6.1 Korn

Registrert oppnådd pris på det enkelte referansebruk ligger til grunn.

Prisene for korn og oljefrø til modning regnes fram med de absolutte prisendringene i normaliserte regnskaper. I enkelte år blir det gjennomført pristrekk for korn på grunn av overproduksjon. Å framregne på grunnlag av totalkalkylen vil kunne gi feil inntektsutvikling på referansebrukene når kornavlingene samtidig skal normaliseres.

Korn- og oljefrøprisene i det normaliserte regnskapsåret 2004 er lik den beregnede budsjettprisen for 2005 før avtale. Denne er igjen lik avtalt basispris for kornåret 2004/2005. Eventuelle pristrekk for overproduksjon blir holdt utenfor. På samme måte blir korn- og oljefrøprisene i det normaliserte foreløpige regnskapsåret 2005 lik budsjettprisen for 2006 før avtale. For det normaliserte budsjettåret 2006 blir det i forhandlingsmaterialet brukt like korn- og oljefrøpriser som i det normaliserte foreløpige regnskapsåret 2005. I referansebrukspublikasjonen som utgis etter jordbruksoppgjøret, blir eventuelle prisendringer som er bestemt i jordbruksoppgjøret 2006, lagt inn i det normaliserte budsjettåret 2006.

6.2 Poteter

Det er brukt registrert pris for poteter i regnskapsåret på alle referansebrukene. Potetprisen er regnet fram med den absolutte prisendringen for «Sum poteter» i normaliserte regnskaper.

Det er grunn til å tro at de oppnådde prisene det enkelte år i en viss grad vil variere med totalavlingen for landet. Totalavlingen er videre et produkt av både areal og avlingsnivå. Potetprisene her i landet kan også delvis være avhengig av potethøsten i andre land i det enkelte år. Det er derfor ikke opplagt at en potetpris regnet fram på grunnlag av oppnådde priser tidligere år, vil gi en riktig normalpris for regnskapsåret. En vurdering i 2001 av ulike sammenhenger der priser, avlingsnivå og totalavlinger for poteter fra driftsgranskingene, totalkalkylens ordinære og normaliserte regnskaper ble satt opp, viste ingen entydige sammenhenger mellom priser og avlingstall eller totalproduksjon. Prisnivået i driftsgranskingene viste relativt godt samsvar med prisnivået for posten «Sum poteter» i totalkalkylens ordinære og normaliserte regnskaper.

6.3 Melkeprisen

Melkeprisen i 2004 framkommer som gjennomsnittlige registrerte priser på de driftsgranskingsbrukene som inngår i referansebruket. Prisene er uten pristilskudd, dvs at grunntilskudd og distriktstilskudd er skilt ut. Driftstilskuddet er naturligvis også holdt utenfor prisberegningen. Framregningen fra 2004 blir gjort på grunnlag av totalkalkylen.

6.4 Kjøtt

For kjøtt regner en med de samme endringer i prisene i absolutte tall som beregnet i totalkalkylen. Prisene i driftsgranskingene er eksklusive grunntilskudd og distriktstilskudd.

Livdyrprisene regnes fram med samme prosentvise endring som i kjøttprisen for vedkommende dyreslag (voksne dyr).

6.5 Ull

En regner med samme endringer i ullprisen på referansebrukene som i totalkalkylen.

6.6 Annet

En bruker et anslag for konsumprisindeksen. På samme måte som i totalkalkylen anslår en at prisene vil øke med 1,6 prosent fra 2004 til 2005 og med 2,25 prosent fra 2005 til 2006. I relative tall blir dette:

$$2004 = 100,0 \quad 2005 = 101,6 \quad 2006 = 103,9$$

7 TILSKUDD

Alle utbetalte produksjonstilskudd, pristilskudd og refusjonsbeløp inngår med faktisk registrerte regnskapstall på referansebrukene i basisåret. Utviklingen i vedtatte eller eventuelt utbetalte tilskudds- og refusjonssatser blir brukt for å regne fram de tilsvarende ordningene på referansebrukene til framregningsårene. Nedenfor er det tatt med en kort kommentar og satser for de viktigste av ordningene som inngår i referansebruksberegningene.

7.1 Pristilskudd

7.1.1 Grunntilskudd

I beregningene har en lagt til grunn den faktiske utbetalingen av grunntilskuddene, etter samme prinsipp som i totalkalkylen, når det gjelder kjøtt (vedtatte *satsendringer* til budsjettåret). For geitemelk utbetales vedtatt sats.

Tabell 10. Satser for grunntilskudd melk og kjøtt. Øre per liter og øre per kg

	2003	2004	2005	2006
Kumelk	0,00	0,00	0,00	0,00
Geitemelk	184,40	184,40	210,00	235,00
Storfekjøtt	119,00	0,00	0,00	0,00
Sauerkjøtt	370,00	373,00	372,00	372,00
Geitekjøtt	515,00	515,00	515,00	515,00

7.1.2 Distriktstilskudd melk

Distriktstilskudd for melk varierer med referansebrukenes geografiske plassering. Satsene er som vist i tabellen nedenfor.

Tabell 11. Satser for distriktstilskudd. Øre per liter

Sone	2003	2004	2005	2006
A og 0	0	0	0	0
B	8	8	8	8
C	23	23	23	23
D	32	32	32	32
E	42	42	42	42
F	55	55	55	55
G	80	80	80	80
H	101	101	101	101
I	159	159	159	159
J	168	168	168	168

7.1.3 Distriktstilskudd kjøtt og egg

Satsene er vist i tabellene nedenfor.

Tabell 12. Satser for distriktstilskudd for kjøtt av storfe og geit. Øre per kg

Sone	2003	2004	2005	2006
1	0	0	0	0
2	405	405	405	405
3	655	655	655	655
4	1020	1050	1050	1050
5	1110	1110	1110	1110

Tabell 13. Satser for distriktstilskudd kjøtt av sau. Øre per kg

Sone	2003	2004	2005	2006
1	0	0	0	0
2	405	405	405	405
3	655	655	655	655
4	1220	1250	1250	1250
5	1300	1300	1300	1300

Tabell 14. Satser for distriktstilskudd kjøtt av gris. Øre per kg

Sone	2003 ¹	2004	2005	2006
1	0	0	0	0
2	0	0	0	0
3	0	0	0	0
4	500	540	540	540
5	500	540	540	540
Vestlandet	50	54	54	54

1) Satsene ble justert teknisk tilsvarende nytt vektgrunnlag

Det blir dessuten gitt distriktstilskudd for egg i Nord-Norge, Trøndelag og på Vestlandet med unntak av Rogaland. Satsen var 20 øre per kg første halvår 2001, og ble økt til 40 øre per kg ved jordbruksoppkjøret 2001. Denne satsen ble videreført uendret ved jordbruksoppkjøret både i 2002 og i 2003. Ved jordbruksoppkjøret i 2004 ble satsen for Nord-Norge økt med 60 øre til 100 øre per kg egg mens satsen for de øvrige distriktene ble beholdt uendret på 40 øre per kg. Disse satsene ble videreført uendret ved jordbruksoppkjøret i 2005. Satsen er lik i alle soner innenfor det enkelte distrikt.

7.2 Driftstilskudd per foretak

Driftstilskuddet gis til foretak med ku- eller geitemelkproduksjon. Ved jordbruksoppkjøret i 2001 ble tilskuddet lagt om fra å være gitt per liter melk oppad begrenset til henholdsvis 30 000 og 15 000 liter, til at det fra og med utbetalingene i 2002 blir gitt som et tilskudd per dyr. Samtidig ble utbetalingen av driftstilskuddet endret slik at beløpet fra 1. januar 2002 betales ut i to terminer sammen med øvrige tilskudd fra Statens landbruksforvaltning (februar og juni). Tidligere var det meieriene som betalte ut beløpet månedlig sammen med melkeoppkjøret. Maksimalt tilskudd blir oppnådd ved 5 kyr eller ved 27 geiter.

Tabell 15. Driftstilskudd per foretak. Kroner per foretak per år og kroner per dyr per år

	2003	2004	2005	2006
<i>Kumelk, 5 kyr eller flere</i>				
Sør-Norge	59000	59000	52800	52800
Sør-Norge ^{1, 2}	64000	64000	57700	57700
Nord-Norge	65000	65000	58600	58600
<i>Geitemelk, 27 geiter eller flere</i>	65000	65000	58600	58600
<i>Kumelk, færre enn 5 kyr</i>				
Sør-Norge, kroner per ku	11800	11800	10560	10560
Sør-Norge ^{1, 2} , kroner per ku	12800	12800	11540	11540
Nord-Norge, kroner per ku	13000	13000	11720	11720
<i>Geitemelk, færre enn 27 geiter, kroner per geit</i>	2407	2407	2170	2170

1) Gjelder fylkene Østfold, Vestfold, Oslo og Akershus

2) Gjelder fra og med år 2004 i tillegg også kommunene Røyken, Hurum, Lier og Drammen i Buskerud fylke

Ved jordbruksoppjøret 2002 ble satsen for driftstilskudd melk satt 5 000 kroner høyere per foretak i fylkene Østfold, Vestfold, Oslo og Akershus enn for driftstilskudd Sør-Norge. Ved jordbruksoppjøret i 2003 ble dette området med høyere sats for driftstilskudd melk i Oslofjordområdet utvidet til også å gjelde kommunene Røyken, Hurum, Lier og Drammen i Buskerud fylke. I referansebruksberegningene er denne ordningen med høyere sats regnet inn etter andelen driftsgranskingsbruk i disse områdene bak det enkelte referansebruk.

Videre ble det fra 01.07.2002 etablert et driftstilskudd i spesialisert kjøttfeproduksjon med en sats på 1 000 kroner per ammeku for foretak med 6 til 40 ammekyr, og 40 000 kroner per foretak for foretak med mer enn 40 ammekyr. Ved jordbruksoppjøret i 2004 ble disse satsene økt til 1 125 kroner per ammeku for foretak med 6 til 40 ammekyr, og til 45 000 kroner per foretak for foretak med mer enn 40 ammekyr. Ved jordbruksoppjøret i 2005 ble satsen per dyr satt ned til 1 100 kroner per ammeku for foretak med 6 til 50 ammekyr samtidig som maksimalt driftstilskudd ble hevet til 55 000 kroner per foretak ved et dyretall på 50 ammekyr eller mer. Tilskuddet ytes ikke til foretak som mottar driftstilskudd i melkeproduksjon.

7.3 Produksjonstilskudd per dyr

Produksjonstilskuddet per dyr er avgrenset til maksimalt kr 150 000 per søker for 2004 og kr 200 000 per søker for hvert av årene 2005 og 2006. Produksjonstilskuddet per dyr utbetales to ganger i året etter søknad 20.01 og 20.08. Ved søknad 20.08 kommer utbetalingene først i februar neste år. Produksjonstilskuddet per dyr etter jordbruksoppjøret 2004/2005 ble derfor først utbetalt i 2005 når det gjaldt tilskuddet fra 01.07, mens endringene i produksjonstilskuddet per dyr med virkning for tellingen per 31.12.2004 er tatt med i tilskuddet for andre halvår 2005.

Ved jordbruksoppjøret 2003 ble det innført et tilskudd til lammeslakt for å stimulere til økt kjøttkvalitet og avdrått i saueholdet. På samme måte ble det for å stimulere til økt kjøttproduksjon av kje, innført et tilskudd til klassifiserte kjeslakt over 3,5 kg. I tillegg ble det foretatt en justering av vilkårene for dyretilskuddet til sau og ammegeit ved at dyr under 1 år ikke lenger blir berettiget dyretilskudd. For å kompensere for reduksjonen i antall støtteberettigede dyr, ble det foretatt en teknisk justering av satsgruppene og størrelsen på satsene.

Tabell 16. Produksjonstilskudd per dyr 2004, 2005 og 2006

Dyreslag	Intervall	Sats, kr per dyr per år		
		2004	2005	2006
Mjølkeku	1 – 16	3330	2990	2960
	17 – 25	2000	1614	1584
	26 – 50	1000	426	396
Storfe	1 – 250	768	786	786
Melkegeit	1 – 125	1195	1008	900
	126 – 250	725	520	412
Ammekyr på melkebruk	1 – 16	3330	2990	2960
	17 – 25	2000	1614	1584
	26 – 50	1000	426	396
Ammekyr utenfor melkebruk	1 – 16	3330	2990	2960
	17 – 25	2000	1614	1584
	26 – 50	1000	426	396
Sau/ammegeit	1 – 75	591 ¹	564 ¹	598 ¹
	76 – 200	134 ¹	112 ¹	113 ¹
	201 – 300	35 ¹	0 ¹	0 ¹
Lammeslakt	Kvalitet O og bedre	120	122	137
	Kvalitet O- og P+	60	59	63
	Kvalitet P og P-	60	0	0
Kjeslakt	Over 3,5 kg	60	59	63
Avlsgris Sør-Norge	1 – 70	832	594	594
Avlsgris Nord- Norge	1 – 25	1122	880	880
	26 – 70	832	594	594
Slaktegris	1 – 1400	39	25	28
Verpehøner Sør-Norge	1 – 5000	16	12	12
Verpehøner Nord-Norge	1 – 1000	30	26	26
	1001 – 5000	16	12	12

1) Over 1 år per 1. januar

7.4 Refusjon av avløserutgifter ved ferie og fritid

En bruker det registrerte refusjonsbeløpet fra typebrukene direkte i referansebrukssystemet. Ordningen har vært dyretallsbasert siden 01.01.1996. Ved jordbruksoppjøret 2001 ble maksimalbeløpet per driftsenhet økt til 50 000 kroner og det ble gjennomført en endring av strukturen i tilskuddsintervallsatsene. Ved jordbruksoppjøret 2003, med virkning for 2004, ble det gjort en teknisk justering av satsgruppene og størrelsen på satsene for vinterføra sauer og ammegeiter i forbindelse med innføringen av et nytt tilskudd til lammeslakt og klassifiserte kjeslakt. Ellers ble satser og maksimalbeløp beholdt uendret. Ved jordbruksoppjøret 2004 ble det gjort endringer i utbetalingstidspunkt mens satser og maksimalbeløp ble holdt uendret. Ved jordbruksoppjøret i 2005 ble maksimalbeløpet og de foreløpige satsene beholdt uendret.

I 2002 ble grensen for forskuddsutbetaling for avløsertilskuddet hevet fra ca. 58 til ca. 75 prosent. Som følge av dette skjedde det en økt forskuddsutbetaling på 180 millioner kroner helt på slutten av 2002. I 2003 ble forskuddsutbetalingen avgrenset til ca. 62 prosent og i 2004 var bevilgningen forutsatt å dekke en forskuddsutbetaling på ca. 60 prosent. Ved jordbruksoppjøret i 2004 ble partene enige om å avvikle ordningen med forskuddsutbetaling av tilskudd til avløsning ved ferie og fritid. Fra 2005 blir all utbetaling av avløsertilskuddet gjennomført i juni/juli måned. For å unngå større likviditetsproblemer for produsentene i omleggingsåret 2005, ble det dette året utbetalt et særskilt «omleggingstilskudd» i form av en

engangsutbetaling gitt som et direkte tilskudd. 2006 vil være det første året hvor det bare blir betalt ut sluttoppgjør for det foregående året.

7.5 Refusjon av avløserutgifter ved sykdom m.v.

En bruker det registrerte refusjonsbeløpet fra typebrukene direkte i referansebrukssystemet. Maksimalt refusjonsbeløp per dag fastsettes for husdyrbrukere ut fra beregnet maksimalt refusjonsbeløp i ordningen med refusjon av avløserutgifter for ferie og fritid. Det ble ikke gjort endringer i ordningen ved jordbruksoppjøret 2003. Ved jordbruksoppjøret 2004 ble maksimalt tilskudd per dag per foretak hevet fra 750 til 850 kroner. Ved jordbruksoppjøret i 2005 ble det ikke gjort endringer i ordningen.

7.6 Areal - og kulturlandskapstilskudd

Satser for 2004, 2005 og 2006 er vist i tabellene nedenfor:

Tabell 17. Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2004. Kroner per dekar

Vekst	Intervall	Sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Grovfôr	0-200	287	212	311		403	438	468
	>200	200						
Korn	Alt areal	260	316		410			
Potet	Alt areal	279				1100	1400	
Grønnsaker	0-30	800				1900		
	>30	300						
Frukt og bær	0-30	800				1400		
	>30	300						
<u>Økologisk:</u> korn til modning, poteter, grønnsaker, frukt og bær	Alt areal	250						
Grønn- gjødsling	Alt areal	550						
Annet økologisk areal	Alt areal	55						

Ved jordbruksoppjøret 2003 ble det ikke gitt engangsutbetalinger.

Tabell 18. Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2005. Kroner per dekar

Vekst	Intervall	Sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Kulturlandskapstilskudd:								
Alle vekster	Alt areal	192						
Arealtilskudd:								
Grovfôr	0-200	75	0	99	191	226	256	
	>200	50	0	50				
Korn	Alt areal	78	130	220				
Potet	Alt areal	50					900	
Grønnsaker	0-30	400					1500	
	>30	0						
Frukt og bær	0-30	500					1100	
	>30	0						
Økologisk: korn til modning, poteter, grønnsaker, frukt og bær	Alt areal	250						
Grønn- gjødsling	Alt areal	550						
Annet økologisk areal	Alt areal	55						

Ved jordbruksoppjøret 2004 ble det ikke gitt engangsutbetalinger.

Tabell 19. Sats for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2006. Kroner per dekar

Vekst	Intervall	Sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Kulturlandskapstilskudd:								
Alle vekster	Alt areal	187						
Arealtilskudd:								
Grovfôr	0-200	75	0	99	191	226	256	
	>200	50	0	50				
Korn	Alt areal	96	146	232				
Potet	Alt areal	50					900	
Grønnsaker	0-30	400					1500	
	>30	0						
Frukt og bær	0-30	500					1100	
	>30	0						
Økologisk: korn til modning, poteter, grønnsaker, frukt og bær	Alt areal	250						
Grønn- gjødsling	Alt areal	550						
Annet økologisk areal	Alt areal	55						

Ved jordbruksoppjøret 2005 ble det bestemt å gi en engangsutbetaling på 4 kroner per dekar for alt tilskuddsberettiget areal (kulturlandskapstilskudd) fra søknadsomgangen i august 2004. Dette engangstilskuddet ble utbetalt i juli 2005.

Satsene for økologisk areal og grønn-gjødsling i tabellene over, blir utbetalt i tillegg til de ordinære satsene for areal- og kulturlandskapstilskudd som er oppgitt i tabellene.

De fastsatte satsene for tilskudd til økologisk husdyrproduksjon, er vist i tabellen nedenfor.

Tabell 20. Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon 2004, 2005 og 2006. Kroner per dyr per år

Dyreslag	AK-sone 1-4	AK-sone 5-7
Melkeku og ammeku	630	880
Andre storfe	190	280
Melkegeit og ammegeit	70	90
Sau over 1 år per 1. januar	100	130
Avlsgris	250	250
Slaktegris	40	40

7.7 Tilskudd til dyr på utmarksbeite

Tilskudd til dyr på utmarksbeite ble ved jordbruksoppgjøret i 1998 skilt ut som et eget dyretilskudd og beregningen av normert areal per beitedyr falt bort. Til og med 1998 ble dette tilskuddet utbetalt som en del av areal- og kulturlandskapstilskuddet.

Tabell 21. Satser for tilskudd til dyr på utmarksbeite for 2004, 2005 og 2006. Kroner per dyr per år

Dyreslag	Intervall	2004	2005	2006
Kyr, storfe, hester	Alle dyr	250	250	250
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	84	84	84

7.8 Bunnfradrag

Det blir beregnet areal- og kulturlandskapstilskudd for alt areal og dyretilskudd fra første dyreenhet. For alle brukere skal imidlertid samlet produksjonstilskudd avgrenses (reduseres) med et bunnfradrag. For 2004 var dette generelle bunnfradraget på 6 000 kroner per bruker per år. Ved jordbruksoppgjøret 2004 ble bunnfradraget satt ned med 500 kroner til 5 500 kroner per foretak per år. Ved jordbruksoppgjøret i 2005 ble dette generelle bunnfradraget satt ned ytterligere 500 kroner til 5 000 kroner per foretak per år.

8 FRAMREGNINGSGRUNNLAG

8.1 Oversikt

Framregningsgrunnlaget for de aller fleste inntekts- og kostnadspostene er mest mulig tilsvarende poster i total kalkylen. Det er noen få unntak. Korn regnes fram med normaliserte regnskaper. Frukt og bær regnes fram med *verdiutviklingen* i normaliserte regnskaper. Avskrivningene regnes fram med årgangsindekser. Hva årgangsindekser er blir forklart i neste avsnitt. Leid arbeid er ikke en egen post i total kalkylen fordi det der er en kostnadspost som skal få sin dekning av resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital». Leid arbeid blir framregnet med lønnsutviklingen for jordbruksarbeider med minimum 4 års praksis. Det er laget en sideberegning for framregning av tilskuddene. Vi kommer nærmere inn på framregningsgrunnlaget nedenfor. Tilskuddene vil kunne ha ulik framregning mellom referansebrukene, og derfor er tilskuddspostene ikke tatt med i tabellen nedenfor. I stedet vises til kapittel 7. I tabellen nedenfor er framregningsgrunnlaget vist i to kolonner. Kolonnene viser utslaget fra 2004 til 2005 og fra 2005 til 2006. Stjerne er brukt der framregningen er basert på normaliserte regnskaper. En S er angitt der en i referansebruksberegningene har gjort egne sideberegninger. Sideberegningene er nærmere beskrevet i avsnitt 8.2–8.4.

Tabell 22. Framregningssatser fra 2004 til 2005 og fra 2005 til 2006

	Endring i total kalkylen fra 2004 – 2005 (*=normaliserte regnskaper) % = av året før S = sideberegning i %	Endring i total kalkylen fra 2005 – 2006 (*=normaliserte regnskaper) % = av året før S = sideberegning i %
INNTEKTER		
Bygg	- 1 øre/kg *	0 *
Havre	0 *	0 *
Hvete	- 5 øre/kg *	0 *
Annet korn	99,0 % *	99,6 % *
Oljefrø	99,6 % *	100,0 % *
Poteter	+ 1 øre/kg *	- 1 øre/kg *
Grovfôr	100,1 %	99,6 %
Grasfrø	96,1 %	104,3 %
Frukt og bær	97,2 % *	97,0 % *
Andre planteprodukter	106,7 %	98,5 %
Sum planteprodukter		

Storfe, melk	+ 7 øre/kg	- 2 øre/kg
Storfe, livdyr	103,4 %	101,3 %
Kuslakt	+ 108 øre/kg	+ 41 øre/kg
Annet storfeslakt	+ 108 øre/kg	+ 41 øre/kg
Geit, melk	+ 7 øre/kg	- 2 øre/kg
Geit, livdyr og slakt	46,6 %	100,0 %
Slaktegris	- 64 øre/kg	- 22 øre/kg
Purker og råner, livdyr og slakt	96,9 %	98,9 %
Smågris	96,9 %	98,9 %
Sau, livdyr og slakt	95,2 %	106,2 %
Sau, ull	- 17 øre/kg	+ 10 øre/kg
Fjørfe, egg	- 42 øre/kg	+ 50 øre/kg
Andre inntekter husdyrhold	100,0 %	100,3 %
Sum husdyrprodukter		
Leieinntekter (maskindel)	101,8 %	101,8 %
Andre inntekter	101,6 %	102,2 %
Sum inntekter før tilskudd		

Tilskudd i alt

INNTEKTER I ALT

KOSTNADER

Såkorn	100,5 %	99,5 %
Settepoteter	103,1 %	97,6 %
Såvarer og planter	102,7 %	100,6 %
Handelsgjødsel	106,8 %	105,7 %
Kalk	104,9 %	104,0 %
Plantevernmidler	95,2 %	107,2 %
Konserveringsmidler	92,7 %	95,2 %
Kraftfôr	98,9 %	100,0 %
Annet innkjøpt fôr	98,9 %	100,0 %
Diverse til husdyrholdet	101,6 %	102,2 %
Innkjøp av dyr	100,0 %	100,3 %
Andre forbruksartikler	101,6 %	102,2 %
Sum variable kostnader		

Leid arbeid	102,0 S	103,8 S
Maskiner og redskaper, vedl.h.	98,2 %	101,0 %
Traktorer, vedlikehold	98,2 %	101,0 %
Skurtresker, vedlikehold	98,2 %	101,0 %
Yrkesbil, vedlikehold	101,4 %	102,3 %
Driftsbygninger, vedlikehold	103,3 %	102,9 %
Jord, grøfter og vannanl., vedl.h	102,0 S	101,7 S
Drivstoff	119,6 %	107,1 %
Maskinleie	101,6 %	102,2 %
Jordleie	101,6 %	102,2 %
Forsikring	97,7 %	100,7 %
Elektrisk kraft	105,1 %	124,9 %
Adm. og andre faste kostnader	101,6 %	102,2 %
Sum faste kostnader		

Avskrivninger, mask. og redsk.	103,6 S	103,4 S
Avskrivninger, traktorer	102,1 S	101,7 S
Avskrivninger, skurtresker	102,4 S	102,1 S
Avskrivninger, yrkesbil	101,5 S	101,5 S
Avskrivninger, driftsbygninger	105,2 S	105,1 S
Avskrivninger, jord, veger, vann.	104,1 S	104,0 S
Avskrivninger, kontormaskiner	101,9 S	101,7 S
Sum avskrivninger		

KOSTNADER I ALT

RESULTATREGNING

Inntekter i alt		
-Kostnader i alt		
=Driftsoverskudd		
+Leid arbeid	102,0 S	103,8 S
-Jordbrukets rentekostnader	94,4 %	117,0 %
-Jordbrukets andel av kår	101,6 %	102,2 %
=Vederlag til arbeid og egenkapital, per årsverk		
=Vederlag til arbeid og egenkapital, per årsverk, inklusive produktivitetsendringer		

8.2 Årgangsindekser

Avskrivningene framregnes med årgangsindeksene for maskiner og redskaper (20 år), traktor (20 år), skurtresker (20 år), yrkesbil (15 år) og byggekostnadsindeksen som brukes i totalkalkylen for driftsbygninger (50 år). Avskrivninger for «Jord, veger, vannanlegg og grøfter» framregnes med årgangsindeksen for grøfter, fordi nesten hele avskrivningsbeløpet er knyttet til grøfter (33 år). Avskrivninger kontormaskiner framregnes med konsumprisindeksen (5 år). Det brukes samme antall avskrivningsår som i totalkalkylen.

Begrepet årgangsindeks fortjener en nærmere forklaring. En bruker kontormaskiner og konsumprisindeksen som eksempel.

Tabell 23. Eksempel på årgangsindeks, konsumprisindeksen for avskrivning over 5 år

År	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Indeks	282,6	291,4	300,3	304,1	311,6	313,0	318,0	325,1
Årgangsindeks						301,04	306,74	311,88
Relativ årgangsindeks/framregningsfaktor						1	1,019	1,036

Årgangsindeksen for 2004 framkommer som summen av indeksen for de fire årene 2000 - 2003 pluss halvparten av indeksen for det første året (1999) og halvparten av indeksen for det siste året (2004) dividert på 5 år. Tilsvarende regnes indeksen for år 2005 ut på grunnlag av konsumprisindeksen for årene 2000 – 2005 og for 2006 for årene 2001 – 2006.

8.3 Leid arbeid

For arbeidslønningene følger en utviklingen i lønnsstæriffen for jordbruksarbeidere med minst 4 års praksis, som viser følgende utvikling:

$$2004 = 100,0 \quad 2005 = 102,0 \quad 2006 = 105,9$$

For 2006 er det da brukt et anslag for lønnsutviklingen på 3,8 prosent som er det samme anslaget som Statistisk sentralbyrå bruker.

Kostnader til leid arbeid inngår i «kostnader i alt» i referansebruksberegningene. I resultatberegningen blir førte kostnader til leid arbeid lagt til driftsoverskuddet igjen for å kunne beregne vederlag til arbeid og egenkapital.

8.4 Tilskudd

Prinsippet for framregning av tilskudd er at en aksepterer de gjennomsnittlige tilskudd en får fram i regnskapsåret (basisåret). For framregningen er hvert referansebruk plassert til bestemte soner, og regnet fram med *satsendringene* som gjelder den valgte geografiske soneplasseringen. Det er gjort en sideberegning av tilskudd for de tre årene gitt den valgte sonen. Framregningen av tilskuddene i selve referansebruksberegningene baseres så på den samme absolutte endringen. Framregningen av tilskuddene skal reflektere de regnskapsresultatene en forventer å få i de to framregningsårene.

9 BEREGNINGSRESULTATER

Resultater fra referansebruksberegningene 2004-2006 er presentert nedenfor.

9.1 Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk

«Vederlag til arbeid og egenkapital» skal dekke godtgjøring til alt arbeid og godtgjøring til egenkapital.

Inntektsfradraget ved skatteligningen var nytt fra og med 2000. Inntektsfradraget er ikke regnet inn i referansebruksberegningene. Inntektsfradraget innebar for 2001 et fradrag i positiv næringsinntekt fra jord- og hagebruk på inntil 36 000 kroner per bruk. Det ga en skattereduksjon på 10 080 kroner som tilsvarte en inntekt før skatt på drøyt 15 000 kroner per bruk for 2001 forutsatt 33 prosent marginalsatt.

For skatteårene 2002 og 2003 økte jordbruksfradraget med et inntektsavhengig tillegg. Maksimalt fradrag i 2002 var 47 500 kroner og i 2003 - 2005 var det 61 500 kroner. Det kreves en jordbruksinntekt på henholdsvis 163 800 kroner og 170 200 kroner disse årene for å få maksimalt fradrag. I 2006 er maksimalt fradrag 71 500 kroner ved en jordbruksinntekt på minst 222 800 kroner. Inntektsverdien per bruk før skatt for bruk med maksimalt jordbruksfradrag blir omtrent 19 900 kroner i 2002, omtrent 25 700 kroner i 2003 – 2005 og omtrent 29 900 kroner i 2006.

Tabellene nedenfor viser det beregnede vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk.

**Tabell 24. Vederlag til arbeid og egenkapital, kroner per årsverk¹.
Framregning inklusive produktivitetssendringer**

			2004	2005	2006
1	Melk og storfeslakt. 16 årskyr	Landet	164553	164261	159897
2	Korn. 300 dekar korn	Landet	179324	179253	173736
3	Sau. 121 vinterføra sauer	Landet	106251	95194	100994
4	Melkeproduksjon geit. 77 årsgreiter	Landet	171379	166018	165013
5	Svin og korn. 40 avlssvin + 282 dekar korn	Landet	209450	174947	152560
6	Egg og korn. 3454 høner + 164 dekar korn	Landet	253245	224812	237170
7	Poteter og korn. 107 dekar poteter + 310 dekar korn	Landet	269528	270704	264371
8	Storfeslakt/ammeku. 17 ammekyr	Landet	104388	101373	94585
9	Frukt/bær og sau. 37 dekar frukt + 12 vinterføra sauer	Landet	169204	158601	151292

**Tabell 25. Vederlag til arbeid og egenkapital, kroner per årsverk¹.
Framregning inklusive produktivitetssendringer**

			2004	2005	2006
10	Melk og storfeslakt. <15 årskyr (12)	Landet	140381	138043	134142
11	Melk og storfeslakt. >15 årskyr (20)	Landet	180844	182141	177432
12	Melk (de 40 største brukene). 29 årskyr	Landet	188528	190944	184508
13	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Østlandets flatbygder	174051	174893	167480
14	Melk og storfeslakt. 15 årskyr	Østlandets a. bygder	155661	154571	150169
15	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Agder og Rog., Jæren	172346	163865	159617
16	Melk og storfeslakt. 15 årskyr	Agder/ Rog. a. bygder	144328	142859	137886
17	Melk og storfeslakt. 15 årskyr	Vestlandet	163243	161362	157759
18	Melk og storfeslakt. 16 årskyr	Trøndelag	166747	166885	162596
19	Melk og storfeslakt. 16 årskyr	Nord-Norge	174890	175857	171855
20	Korn. <400 dekar korn (226 dekar korn)	Østlandet	116197	112235	103298
21	Korn. >400 dekar korn (541 dekar korn)	Østlandet	273662	273229	270227
22	Korn og korn/svin. 274 daa + 20 avlssv.	Trøndelag	225489	201473	183977
23	Sau. 96 vinterføra sauer	Vestlandet	69225	60188	64840
24	Sau. 136 vinterføra sauer	Nord-Norge	149976	139837	147538
25	Sau(de 25 største brukene). 183 v.f.sauer	Landet	139429	127408	135165

¹ Jordbruksfradrag ved skatteligningen er ikke regnet inn

Tabell 26. Resultatregning for hvert referansebruk. Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk

01 Melk og storfeslakt, 16 årskyr.		Landet	422 bruk
	2004	2005	2006
Inntekter i alt	828384	827973	831094
- Kostnader i alt	581319	590700	607550
= Driftsoverskudd	247065	237273	223544
+ Leid arbeid	73877	75355	78236
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	20521	19368	22654
- Jordbr. andel av kår	3156	3206	3278
= Vederl. arb. og egenkap.	297265	290054	275848
/ Antall årsverk	1,807	1,807	1,807
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	164553	160561	152697
+ Produktivitetsendringer	0	3700	7200
= Vederl. inkl. prod.endr.	164553	164261	159897
02 Korn, 300 dekar korn.		Landet	90 bruk
	2004	2005	2006
Inntekter i alt	405767	408341	413741
- Kostnader i alt	295867	303899	315322
= Driftsoverskudd	109900	104442	98419
+ Leid arbeid	7406	7554	7843
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	12760	12043	14086
- Jordbr. andel av kår	2783	2827	2891
= Vederl. arb. og egenkap.	101763	97126	89285
/ Antall årsverk	0,567	0,567	0,567
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	179324	171153	157336
+ Produktivitetsendringer	0	8100	16400
= Vederl. inkl. prod.endr.	179324	179253	173736
03 Sau, 121 vinterfôra sauer.		Landet	82 bruk
	2004	2005	2006
Inntekter i alt	355971	346203	359148
- Kostnader i alt	262623	268098	276634
= Driftsoverskudd	93348	78105	82514
+ Leid arbeid	36141	36864	38273
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	5996	5659	6619
- Jordbr. andel av kår	1348	1370	1400
= Vederl. arb. og egenkap.	122145	107940	112768
/ Antall årsverk	1,150	1,150	1,150
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	106251	93894	98094
+ Produktivitetsendringer	0	1300	2900
= Vederl. inkl. prod.endr.	106251	95194	100994

04 Melkeproduksjon geit, 77 årsgeiter.		Landet	26 bruk
	2004	2005	2006
Inntekter i alt	578952	568740	572228
- Kostnader i alt	364362	370139	380900
= Driftsoverskudd	214590	198601	191328
+ Leid arbeid	59781	60977	63308
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	12774	12056	14102
- Jordbr. andel av kår	860	874	893
= Vederl. arb. og egenkap.	260737	246648	239641
/ Antall årsverk	1,521	1,521	1,521
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	171379	162118	157513
+ Produktivitetsendringer	0	3900	7500
= Vederl. inkl. prod.endr.	171379	166018	165013

05 Svin og korn, 40 avlssvin + 282 dekar korn.		Landet	40 bruk
	2004	2005	2006
Inntekter i alt	1624017	1574097	1568812
- Kostnader i alt	1307511	1318500	1346907
= Driftsoverskudd	316506	255597	221905
+ Leid arbeid	66186	67510	70091
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	42857	40449	47311
- Jordbr. andel av kår	5737	5829	5959
= Vederl. arb. og egenkap.	334098	276829	238726
/ Antall årsverk	1,595	1,595	1,595
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	209450	173547	149660
+ Produktivitetsendringer	0	1400	2900
= Vederl. inkl. prod.endr.	209450	174947	152560

06 Egg og korn, 3454 høner + 164 dekar korn.		Landet	13 bruk
	2004	2005	2006
Inntekter i alt	1290515	1251203	1288771
- Kostnader i alt	976732	984929	1005790
= Driftsoverskudd	313783	266274	282981
+ Leid arbeid	85926	87645	90996
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	27629	26077	30501
- Jordbr. andel av kår	1341	1362	1393
= Vederl. arb. og egenkap.	370739	326480	342083
/ Antall årsverk	1,464	1,464	1,464
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	253245	223012	233670
+ Produktivitetsendringer	0	1800	3500
= Vederl. inkl. prod.endr.	253245	224812	237170

07 Poteter og korn, 107 daa poteter+310 daa korn.		Landet	18 bruk
	2004	2005	2006
Inntekter i alt	990151	990932	993543
- Kostnader i alt	686364	702689	727970
= Driftsoverskudd	303787	288243	265573
+ Leid arbeid	61103	62325	64708
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	17878	16874	19736
- Jordbr. andel av kår	13206	13417	13717
= Vederl. arb. og egenkap.	333806	320277	296828
/ Antall årsverk	1,238	1,238	1,238
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	269528	258604	239671
+ Produktivitetsendringer	0	12100	24700
= Vederl. inkl. prod.endr.	269528	270704	264371

08 Storfeslakt/ammeku, 17 ammekyr.		Landet	31 bruk
	2004	2005	2006
Inntekter i alt	461585	463137	467283
- Kostnader i alt	366309	373616	384850
= Driftsoverskudd	95276	89521	82433
+ Leid arbeid	28938	29517	30645
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	15326	14465	16919
- Jordbr. andel av kår	3255	3307	3381
= Vederl. arb. og egenkap.	105633	101266	92778
/ Antall årsverk	1,012	1,012	1,012
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	104388	100073	91685
+ Produktivitetsendringer	0	1300	2900
= Vederl. inkl. prod.endr.	104388	101373	94585

09 Frukt/bær og sau, 37 dekar frukt+12 v.f.sauer.		Landet	19 bruk
	2004	2005	2006
Inntekter i alt	470478	453449	446271
- Kostnader i alt	272326	277041	287468
= Driftsoverskudd	198152	176408	158803
+ Leid arbeid	75303	76809	79746
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	4595	4337	5073
- Jordbr. andel av kår	2260	2296	2347
= Vederl. arb. og egenkap.	266600	246584	231129
/ Antall årsverk	1,576	1,576	1,576
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	169204	156501	146692
+ Produktivitetsendringer	0	2100	4600
= Vederl. inkl. prod.endr.	169204	158601	151292

10 Melk og storfeslakt, <15 årskyr (12).		Landet	186 bruk
	2004	2005	2006
Inntekter i alt	634956	631406	633928
- Kostnader i alt	447763	455149	468384
= Driftsoverskudd	187193	176257	165544
+ Leid arbeid	57505	58655	60898
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	15457	14589	17063
- Jordbr. andel av kår	2272	2308	2360
= Vederl. arb. og egenkap.	226969	218015	207019
/ Antall årsverk	1,617	1,617	1,617
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	140381	134843	128042
+ Produktivitetsendringer	0	3200	6100
= Vederl. inkl. prod.endr.	140381	138043	134142

11 Melk og storfeslakt, >15 årskyr (20).		Landet	236 bruk
	2004	2005	2006
Inntekter i alt	981777	984197	987874
- Kostnader i alt	686584	697534	717231
= Driftsoverskudd	295193	286663	270643
+ Leid arbeid	86780	88516	91900
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	24461	23087	27003
- Jordbr. andel av kår	3861	3923	4010
= Vederl. arb. og egenkap.	353651	348169	331530
/ Antall årsverk	1,956	1,956	1,956
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	180844	178041	169532
+ Produktivitetsendringer	0	4100	7900
= Vederl. inkl. prod.endr.	180844	182141	177432

12 Melk, 40 største melkebrukene, 29 årskyr.	Landet	40 bruk	
	2004	2005	2006
Inntekter i alt	1257627	1263153	1267118
- Kostnader i alt	916755	930682	957112
= Driftsoverskudd	340872	332471	310006
+ Leid arbeid	119672	122065	126733
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	33023	31168	36455
- Jordbr. andel av kår	4585	4658	4762
= Vederl. arb. og egenkap.	422936	418710	395522
/ Antall årsverk	2,243	2,243	2,243
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	188528	186644	176308
+ Produktivitetsendringer	0	4300	8200
= Vederl. inkl. prod.endr.	188528	190944	184508

13 Melk og storfeslakt, 21 årskyr.	Østl. flatbygder	30 bruk	
	2004	2005	2006
Inntekter i alt	1048218	1051106	1052960
- Kostnader i alt	799146	811933	835320
= Driftsoverskudd	249072	239173	217640
+ Leid arbeid	120829	123246	127958
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	28834	27214	31831
- Jordbr. andel av kår	3908	3970	4059
= Vederl. arb. og egenkap.	337159	331235	309708
/ Antall årsverk	1,937	1,937	1,937
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	174051	170993	159880
+ Produktivitetsendringer	0	3900	7600
= Vederl. inkl. prod.endr.	174051	174893	167480

14 Melk og storfeslakt, 15 årskyr.	Østl. andre bygder	77 bruk	
	2004	2005	2006
Inntekter i alt	767178	765685	767474
- Kostnader i alt	533172	542174	558078
= Driftsoverskudd	234006	223511	209396
+ Leid arbeid	68826	70203	72887
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	15286	14427	16875
- Jordbr. andel av kår	4825	4902	5012
= Vederl. arb. og egenkap.	282721	274385	260396
/ Antall årsverk	1,816	1,816	1,816
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	155661	151071	143369
+ Produktivitetsendringer	0	3500	6800
= Vederl. inkl. prod.endr.	155661	154571	150169

15 Melk og storfeslakt, 26 årskyr.	Agder/Rogal. Jæren	21 bruk	
	2004	2005	2006
Inntekter i alt	1005162	986067	990114
- Kostnader i alt	696042	705492	724799
= Driftsoverskudd	309120	280575	265315
+ Leid arbeid	76969	78508	81510
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	24576	23195	27130
- Jordbr. andel av kår	3931	3994	4083
= Vederl. arb. og egenkap.	357582	331894	315612
/ Antall årsverk	2,075	2,075	2,075
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	172346	159965	152117
+ Produktivitetsendringer	0	3900	7500
= Vederl. inkl. prod.endr.	172346	163865	159617

16 Melk og storfesl., 15 årskyr.	Agder/Rogal.a.bygder		44 bruk
	2004	2005	2006
Inntekter i alt	772549	771585	776128
- Kostnader i alt	569669	579404	595717
= Driftsoverskudd	202880	192181	180411
+ Leid arbeid	66169	67492	70073
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	25565	24129	28222
- Jordbr. andel av kår	2155	2189	2238
= Vederl. arb. og egenkap.	241329	233355	220024
/ Antall årsverk	1,672	1,672	1,672
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	144328	139559	131586
+ Produktivitetsendringer	0	3300	6300
= Vederl. inkl. prod.endr.	144328	142859	137886

17 Melk og storfeslakt, 15 årskyr.	Vestlandet		84 bruk
	2004	2005	2006
Inntekter i alt	747505	744413	748400
- Kostnader i alt	523990	532034	546929
= Driftsoverskudd	223515	212379	201471
+ Leid arbeid	60409	61617	63973
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	16893	15944	18649
- Jordbr. andel av kår	3011	3059	3127
= Vederl. arb. og egenkap.	264020	254993	243668
/ Antall årsverk	1,617	1,617	1,617
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	163243	157662	150659
+ Produktivitetsendringer	0	3700	7100
= Vederl. inkl. prod.endr.	163243	161362	157759

18 Melk og storfeslakt 16 årskyr.	Trøndelag		94 bruk
	2004	2005	2006
Inntekter i alt	818244	818207	819961
- Kostnader i alt	562039	571171	587539
= Driftsoverskudd	256205	247036	232422
+ Leid arbeid	74017	75497	78384
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	16690	15752	18425
- Jordbr. andel av kår	3537	3594	3674
= Vederl. arb. og egenkap.	309995	303187	288707
/ Antall årsverk	1,859	1,859	1,859
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	166747	163085	155296
+ Produktivitetsendringer	0	3800	7300
= Vederl. inkl. prod.endr.	166747	166885	162596

19 Melk og storfeslakt, 16 årskyr.	Nord-Norge		72 bruk
	2004	2005	2006
Inntekter i alt	889708	890959	895563
- Kostnader i alt	607772	617771	635428
= Driftsoverskudd	281936	273188	260135
+ Leid arbeid	79052	80633	83716
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	28818	27199	31813
- Jordbr. andel av kår	684	695	710
= Vederl. arb. og egenkap.	331486	325927	311328
/ Antall årsverk	1,895	1,895	1,895
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	174890	171957	164255
+ Produktivitetsendringer	0	3900	7600
= Vederl. inkl. prod.endr.	174890	175857	171855

20 Korn, <400 dekar korn (226 dekar korn).	Østlandet	58 bruk	
	2004	2005	2006
Inntekter i alt	293871	295144	298806
- Kostnader i alt	230142	236384	245176
= Driftsoverskudd	63729	58760	53630
+ Leid arbeid	4195	4279	4443
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	10823	10215	11948
- Jordbr. andel av kår	2372	2410	2464
= Vederl. arb. og egenkap.	54729	50414	43661
/ Antall årsverk	0,471	0,471	0,471
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	116197	107035	92698
+ Produktivitetsendringer	0	5200	10600
= Vederl. inkl. prod.endr.	116197	112235	103298

21 Korn, >400 dekar korn (541 dekar korn).	Østlandet	18 bruk	
	2004	2005	2006
Inntekter i alt	806185	809374	819429
- Kostnader i alt	557365	573208	595001
= Driftsoverskudd	248820	236166	224428
+ Leid arbeid	17291	17637	18311
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	17883	16878	19742
- Jordbr. andel av kår	3935	3998	4087
= Vederl. arb. og egenkap.	244293	232927	218910
/ Antall årsverk	0,893	0,893	0,893
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	273662	260929	245227
+ Produktivitetsendringer	0	12300	25000
= Vederl. inkl. prod.endr.	273662	273229	270227

22 Korn og korn/svin, 274 daa korn+20 avlssvin.	Tr.lag	26 bruk	
	2004	2005	2006
Inntekter i alt	877244	855118	853440
- Kostnader i alt	654579	661306	677336
= Driftsoverskudd	222665	193812	176104
+ Leid arbeid	40250	41055	42625
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	22890	21604	25269
- Jordbr. andel av kår	3903	3965	4054
= Vederl. arb. og egenkap.	236122	209298	189406
/ Antall årsverk	1,047	1,047	1,047
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	225489	199873	180877
+ Produktivitetsendringer	0	1600	3100
= Vederl. inkl. prod.endr.	225489	201473	183977

23 Sau, 96 vinterfôra sauer.	Vestlandet	17 bruk	
	2004	2005	2006
Inntekter i alt	242446	235676	245237
- Kostnader i alt	196411	200572	206962
= Driftsoverskudd	46035	35104	38275
+ Leid arbeid	30110	30712	31886
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	3561	3361	3931
- Jordbr. andel av kår	1821	1850	1891
= Vederl. arb. og egenkap.	70763	60605	64339
/ Antall årsverk	1,022	1,022	1,022
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	69225	59288	62940
+ Produktivitetsendringer	0	900	1900
= Vederl. inkl. prod.endr.	69225	60188	64840

24 Sau, 136 vinterfôra sauer.	Nord-Norge		17 bruk
	2004	2005	2006
Inntekter i alt	439403	429480	444786
- Kostnader i alt	302165	307866	317473
= Driftsoverskudd	137238	121614	127313
+ Leid arbeid	47876	48834	50701
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	6342	5986	7001
- Jordbr. andel av kår	426	433	442
= Vederl. arb. og egenkap.	178346	164029	170571
/ Antall årsverk	1,189	1,189	1,189
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	149976	137937	143438
+ Produktivitetsendringer	0	1900	4100
= Vederl. inkl. prod.endr.	149976	139837	147538

25 Sau, 25 største sauebrukene, 183 v.f.sauer.	Landet		25 bruk
	2004	2005	2006
Inntekter i alt	521611	508186	526586
- Kostnader i alt	366554	373516	384584
= Driftsoverskudd	155057	134670	142002
+ Leid arbeid	46845	47782	49609
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	8179	7720	9029
- Jordbr. andel av kår	639	649	664
= Vederl. arb. og egenkap.	193084	174083	181918
/ Antall årsverk	1,385	1,385	1,385
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	139429	125708	131365
+ Produktivitetsendringer	0	1700	3800
= Vederl. inkl. prod.endr.	139429	127408	135165

I tabellene som følger er nivå og utvikling på tilskuddsdelen av de totale inntektene på hvert referansebruk presentert. Tabell 26 og 27 viser sum tilskudd per bruk, mens tabell 28 og 29 viser det samme per årsverk. Det totale tilskuddsnivået er vist i den første kolonnen, dvs. for basisåret. For de senere årene er endringene vist.

Tabell 27. Endring i sum tilskudd, kroner per bruk

		Sum tilskudd 2004	Endring 2004-2005	Endring 2004-2006	Endring 2005-2006
1	Melk og storfeslakt. 16 årskyr, landet	322110	-12234	-10262	1971
2	Korn. 300 dekar korn, landet	115701	4758	9752	4994
3	Sau. 121 vinterfôra sauer, landet	209459	-4171	1966	6138
4	Melkeproduksjon geit. 77 årsgeiter, landet	387313	-10670	-6546	4124
5	Svin/korn. 40 avlssv.+282 daa korn, landet	196463	-11756	-5500	6256
6	Egg/korn. 3454 høn.+164 daa korn, landet	163393	-10412	-7502	2910
7	Potet/korn. 107 daa p.+310 daa k., landet	139119	1285	5873	4588
8	Storfeslakt/ammeku.17 ammekyr, landet	214027	-4845	-2955	1890
9	Frukt/bær/sau. 37 daa fr.+12 vfs., landet	124868	-8024	-6522	1502

Tabell 28. Endring i sum tilskudd, kroner per bruk

		Sum tilskudd 2004	Endring 2004-2005	Endring 2004-2006	Endring 2005-2006
10	Melk og storfeslakt. <15 årskyr (12)	274539	-11828	-10171	1657
11	Melk og storfeslakt. >15 årskyr (20)	359600	-11614	-9313	2301
12	Melk (de 40 største brukene). 29 årskyr	368778	-13171	-10488	2683
13	Melk og storfeslakt. 21 årskyr, Østl.fl.b.	322946	-12113	-11914	199
14	Melk og storfeslakt. 15 årskyr, Østl.a.b	317981	-11997	-11494	504
15	Melk og storfeslakt. 26 årskyr, Jæren	249917	-17321	-14210	3111
16	Melk og storfeslakt. 15 årskyr, A/R.a.b	293015	-12224	-9025	3199
17	Melk og storfeslakt. 15 årskyr, Vestl.	289886	-13601	-10712	2889
18	Melk og storfeslakt. 16 årskyr, Tr.lag	305853	-11990	-11408	583
19	Melk og storfeslakt. 16 årskyr, Nord-N	423833	-9840	-6082	3758
20	Korn. <400 dekar korn (226), Østlandet	82886	2612	5918	3306
21	Korn. >400 dekar korn (541), Østlandet	201077	8949	18156	9207
22	Korn/svin. 274 daa+20 avlssvin, Tr.lag	184100	-5886	-2462	3424
23	Sau. 96 vinterfôra sauer, Vestlandet	161089	-3721	2272	5992
24	Sau. 136 vinterfôra sauer, Nord-Norge	267194	-3324	4012	7336
25	Sau (de 25 største). 183 vinterfôra sauer	290129	-4743	2853	7597

Tabell 29. Endring i sum tilskudd, kroner per årsverk

		Sum tilskudd 2004	Endring 2004-2005	Endring 2004-2006	Endring 2005-2006
1	Melk og storfeslakt. 16 årskyr, landet	178306	-6772	-5681	1091
2	Korn. 300 dekar korn, landet	203886	8384	17184	8800
3	Sau. 121 vinterfôra sauer, landet	182203	-3628	1711	5339
4	Melkeproduksjon geit. 77 årsgeiter, landet	254575	-7013	-4303	2710
5	Svin/korn. 40 avlssv.+282 daa korn, landet	123165	-7370	-3448	3922
6	Egg/korn. 3454 høn.+164 daa korn, landet	111611	-7112	-5125	1988
7	Potet/korn. 107 daa p.+310 daa k., landet	112330	1037	4742	3704
8	Storfeslakt/ammeku.17 ammekyr, landet	211505	-4788	-2920	1867
9	Frukt/bær/sau. 37 daa fr.+12 vfs., landet	79251	-5093	-4140	953

Tabell 30. Endring i sum tilskudd, kroner per årsverk

		Sum tilskudd 2004	Endring 2004-2005	Endring 2004-2006	Endring 2005-2006
10	Melk og storfeslakt. <15 årskyr (12)	169804	-7316	-6291	1025
11	Melk og storfeslakt. >15 årskyr (20)	183886	-5939	-4763	1176
12	Melk (de 40 største brukene). 29 årskyr	164386	-5871	-4675	1196
13	Melk og storfeslakt. 21 årskyr, Østl.fl.b.	166714	-6253	-6150	103
14	Melk og storfeslakt. 15 årskyr, Østl.a.b	175075	-6606	-6328	277
15	Melk og storfeslakt. 26 årskyr, Jæren	120454	-8348	-6849	1499
16	Melk og storfeslakt. 15 årskyr, A/R.a.b	175239	-7311	-5397	1913
17	Melk og storfeslakt. 15 årskyr, Vestl.	179236	-8410	-6623	1786
18	Melk og storfeslakt. 16 årskyr, Tr.lag	164519	-6450	-6136	313
19	Melk og storfeslakt. 16 årskyr, Nord-N	223612	-5192	-3209	1983
20	Korn. <400 dekar korn (226), Østlandet	175978	5545	12564	7019
21	Korn. >400 dekar korn (541), Østlandet	225250	10025	20338	10314
22	Korn/svin. 274 daa+20 avlssvin, Tr.lag	175810	-5621	-2352	3270
23	Sau. 96 vinterfôra sauer, Vestlandet	157587	-3640	2222	5862
24	Sau. 136 vinterfôra sauer, Nord-Norge	224691	-2795	3374	6169
25	Sau (de 25 største). 183 vinterfôra sauer	209506	-3425	2061	5486

De to tabellene nedenfor viser antatt inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget for det enkelte referansebruk for årene 2004 - 2006.

Beregningen tar utgangspunkt i driftsoverskuddet på referansebrukene det enkelte år og reglene for beregning av jordbruksfradraget det enkelte år og er omregnet til verdi før skatt med skatteprosent 33 på alle bruk (jf. utredning nr. 1/2006 kapittel 1.6).

Tabell 31. Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr/bruk

			2004	2005	2006
1	Melk og storfeslakt. 16 årskyr	Landet	25700	25700	29900
2	Korn. 300 dekar korn	Landet	20900	20500	20000
3	Sau. 121 vinterfôra sauer	Landet	19600	18400	18700
4	Melkeproduksjon geit. 77 årsgaier	Landet	25700	25700	27400
5	Svin og korn. 40 avlssvin + 282 dekar korn	Landet	25700	25700	29800
6	Egg og korn. 3454 høner + 164 dekar korn	Landet	25700	25700	29900
7	Poteter og korn. 107 dekar poteter + 310 dekar korn	Landet	25700	25700	29900
8	Storfeslakt/ammeku. 17 ammekyr	Landet	19800	19300	18700
9	Frukt/bær og sau. 37 dekar frukt + 12 vinterfôra sauer	Landet	25700	25700	24800

Tabell 32. Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr/bruk

			2004	2005	2006
10	Melk og storfeslakt. <15 årskyr (12)	Landet	25700	25700	25300
11	Melk og storfeslakt. >15 årskyr (20)	Landet	25700	25700	29900
12	Melk (de 40 største brukene). 29 årskyr	Landet	25700	25700	29900
13	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Østlandets flatbygder	25700	25700	29500
14	Melk og storfeslakt. 15 årskyr	Østlandets a. bygder	25700	25700	28800
15	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Agder og Rog., Jæren	25700	25700	29900
16	Melk og storfeslakt. 15 årskyr	Agder/ Rog. a. bygder	25700	25700	26500
17	Melk og storfeslakt. 15 årskyr	Vestlandet	25700	25700	28200
18	Melk og storfeslakt. 16 årskyr	Trøndelag	25700	25700	29900
19	Melk og storfeslakt. 16 årskyr	Nord-Norge	25700	25700	29900
20	Korn. <400 dekar korn (226 dekar korn)	Østlandet	17200	16900	16400
21	Korn. >400 dekar korn (541 dekar korn)	Østlandet	25700	25700	29900
22	Korn og korn/svin. 274 daa + 20 avlssv.	Trøndelag	25700	25700	26200
23	Sau. 96 vinterfôra sauer	Vestlandet	15800	14700	15200
24	Sau. 136 vinterfôra sauer	Nord-Norge	23100	21800	22300
25	Sau(de 25 største brukene). 183 v.f.sauer	Landet	24500	22900	23500

I de to tabellene nedenfor er beregnet utslag av jordbruksfradraget på vederlag til arbeid og egenkapital vist per årsverk.

Tabell 33. Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr/årsverk

			2004	2005	2006
1	Melk og storfeslakt. 16 årskyr	Landet	14200	14200	16500
2	Korn. 300 dekar korn	Landet	36900	36100	35200
3	Sau. 121 vinterføra sauer	Landet	17000	16000	16300
4	Melkeproduksjon geit. 77 årsgeiter	Landet	16900	16900	18000
5	Svin og korn. 40 avlssvin + 282 dekar korn	Landet	16100	16100	18700
6	Egg og korn. 3454 høner + 164 dekar korn	Landet	17600	17600	20400
7	Poteter og korn. 107 dekar poteter + 310 dekar korn	Landet	20800	20800	24100
8	Storfeslakt/ammeku. 17 ammekyr	Landet	19500	19100	18500
9	Frukt/bær og sau. 37 dekar frukt + 12 vinterføra sauer	Landet	16300	16300	15700

Tabell 34. Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr/årsverk

			2004	2005	2006
10	Melk og storfeslakt. <15 årskyr (12)	Landet	15900	15900	15700
11	Melk og storfeslakt. >15 årskyr (20)	Landet	13100	13100	15300
12	Melk (de 40 største brukene). 29 årskyr	Landet	11500	11500	13300
13	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Østlandets flatbygder	13300	13300	15200
14	Melk og storfeslakt. 15 årskyr	Østlandets a. bygder	14200	14200	15900
15	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Agder og Rog., Jæren	12400	12400	14400
16	Melk og storfeslakt. 15 årskyr	Agder/ Rog. a. bygder	15400	15400	15900
17	Melk og storfeslakt. 15 årskyr	Vestlandet	15900	15900	17400
18	Melk og storfeslakt. 16 årskyr	Trøndelag	13800	13800	16100
19	Melk og storfeslakt. 16 årskyr	Nord-Norge	13600	13600	15800
20	Korn. <400 dekar korn (226 dekar korn)	Østlandet	36600	35800	34900
21	Korn. >400 dekar korn (541 dekar korn)	Østlandet	28800	28800	33500
22	Korn og korn/svin. 274 daa + 20 avlssv.	Trøndelag	24500	24500	25000
23	Sau. 96 vinterføra sauer	Vestlandet	15500	14400	14900
24	Sau. 136 vinterføra sauer	Nord-Norge	19400	18400	18700
25	Sau(de 25 største brukene). 183 v.f.sauer	Landet	17700	16500	16900

Utslaget av jordbruksfradraget er ikke regnet inn i resultatene som er presentert ellers i denne utredningen.

9.2 Økologisk melkeproduksjon

I driftsgranskingsmaterialet for 2004 er det 11 Debio-godkjente melkeproduksjonsbruk, og en har funnet at grunnlaget er for lite til å utarbeide et nytt referansebruk. Budsjettnemnda valgte for første gang i 2004 å ta inn en beskrivelse av og noen resultater for økologisk melkeproduksjon basert på gjennomsnittet for den aktuelle gruppen av Debio-godkjente melkeproduksjonsbruk i driftsgranskingsmaterialet for regnskapsåret. Referansebruksberegningene er per i dag ikke lagt opp til å kunne regne fram et rent økologisk bruk. Presentasjonen i tabell 35 nedenfor omfatter derfor kun regnskapsåret 2004 (basisåret). I tillegg er det i år tatt med en tabell der de tilsvarende resultatene for en gruppe av Debio-godkjente melkeproduksjonsbruk i driftsgranskingsmaterialet hentet fra de to foregående regnskapsårene, er stilt sammen med årets resultater.

Årets driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon ligger i fylkene Østfold, Akershus, Hedmark, Buskerud, Telemark, Rogaland og Sør-Trøndelag. Av de 11 brukene ligger 9 bruk innenfor klynger for merpris for økologisk melk. Godkjente økoprodusenter med leveranseavtaler innenfor klynge får 60 øre pristillegg per liter. Etter regelverket for 2004 kan det blant annet i Trøndelag også inngås leveranseavtaler med enkeltprodusenter utenfor klyngene der dette er hensiktsmessig. Dessuten får økoprodusenter som ligger utenfor klynger men som ble godkjent i 2002 eller tidligere, et pristillegg på 30 øre per liter til og med 2006.

«Referansebruket» har 17,9 årskyr, 26 andre storfe og bare et lite innslag av andre husdyr. Jordbruksarealet i alt er på 339 dekar, herav 286 dekar eng/beite og 46 dekar korn/oljefrø. «Referansebruket» leverer ca. 92 600 liter melk og 2 453 kg storfekjøtt. Oppnådd melkepris (uten tilskudd) er 4,04 kroner per liter, som er noe høyere enn for eksempel på referansebruk 1 med 3,46 kroner per liter. For ku- og storfekjøtt er oppnådd pris (uten tilskudd) henholdsvis 1,78 kroner høyere og 0,73 kroner lavere per kg enn på referansebruk 1. Faste kostnader er om lag 120 000 kroner høyere på «Referansebruket» enn på referansebruk 1. Blant disse kostnadspostene er leid arbeid nesten 58 000 kroner høyere, maskinleie nesten 27 000 kroner høyere, jordleie vel 23 000 kroner høyere og posten administrasjon/andre faste kostnader nesten 12 000 kroner høyere på «Referansebruket» enn på referansebruk 1. Størst forskjell i andre retning er det for kostnadsposten vedlikehold maskiner og redskaper som er om lag 7 000 kroner lavere på «Referansebruket».

I tabell 35 nedenfor vises det økonomiske resultatet for gruppen av driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon i regnskapsåret 2004 og de tilsvarende resultatene for referansebruk 1. Arbeidsforbruket på de økologiske melkeproduksjonsbrukene er i gjennomsnitt 3874 timer mens det er 3333 timer på referansebruk 1 med 16,4 årskyr (og til sammenligning 3430 timer på referansebruk 18 med 16,2 årskyr).

I tabell 36 er resultatene for en tilsvarende gruppe av Debio-godkjente melkeproduksjonsbruk i driftsgranskingsmaterialet de to foregående regnskapsårene, stilt sammen med resultatene for gruppen av bruk i årets materiale. Det har vært utskifting av driftsgranskingsbruk i gruppen med økologisk melkeproduksjon mellom de tre årene og antall bruk som inngår i gruppen det enkelte år har også variert litt.

Tabell 35. Resultatregning for 11 driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon og referansebruk 1, regnskapsåret 2004. Kroner

	Økologisk melkeproduksjon	Referansebruk 1
Antall årskyr	17,9	16,4
Jordbruksareal i alt, dekar	339	245
Sum inntekter før tilskudd	518 500	506 700
Pristilskudd	18 700	53 000
produksjonsuavhengige tilskudd	318 400	269 100
+ Tilskudd i alt	337 100	322 100
= Inntekter i alt	855 600	828 800
variable kostnader	155 300	245 800
faste kostnader	376 700	256 800
Avskrivninger	94 900	78 700
- Kostnader i alt	626 900	581 300
= Driftsoverskudd	228 700	247 500
+ Leid arbeid	131 900	73 900
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	24 200	20 500
- Jordbrukets andel av kår	3 200	3 200
= Vederlag til arb. og egenkapital	333 200	297 700
/ Antall årsverk	2,100	1,807
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	158 700	164 800

Tabell 36. Resultatregning for gruppe av driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon, regnskapsårene 2002-2004. Kroner

	Regnskapsår		
	2002	2003	2004
Antall bruk i gruppen	11	10	11
Antall årskyr	16,8	15,9	17,9
Jordbruksareal i alt, dekar	299	274	339
Sum inntekter før tilskudd	473 900	463 900	518 500
Pristilskudd	21 100	16 600	18 700
produksjonsuavhengige tilskudd	335 500	294 300	318 400
+ Tilskudd i alt	356 600	310 900	337 100
= Inntekter i alt	830 500	774 800	855 600
variable kostnader	173 000	170 800	155 300
faste kostnader	315 800	304 800	376 700
avskrivninger	84 100	83 800	94 900
- Kostnader i alt	572 900	559 400	626 900
= Driftsoverskudd	257 600	215 400	228 700
+ Leid arbeid	97 200	100 800	131 900
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	55 300	33 500	24 200
- Jordbrukets andel av kår	2 300	3 800	3 200
= Vederlag til arb. og egenkapital	297 300	278 900	333 200
/ Antall årsverk	1,997	2,033	2,100
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	148 800	137 200	158 700

9.3 Sammenligning av resultatene i referansebruks-systemet med resultatene fra normaliserte regnskaper

I dette kapitlet er det foretatt en sammenligning av resultatene i referansebruksberegningene inkludert produktivitetsendringer med resultatene fra totalkalkylens normaliserte regnskaper. Resultatene fra referansebrukene er beregninger utført på bruksnivå, mens totalkalkylens normaliserte regnskaper er et sektorregnskap med aggregerte tall for hele det norske jordbruket fordelt ut på totalt antall årsverk. På en del områder vil det derfor være ulike beregningsprinsipper som er lagt til grunn i de to systemene. Totalkalkylen vil i større grad fange opp strukturelle endringer i jordbruket og utvalget av referansebruk er ikke representativt for totaljordbruket.

Noen flere årsaker til ulik utvikling i vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk fra 2004 til 2005 og fra 2005 til 2006 mellom de to beregningssystemene er forsøkt forklart nedenfor.

Til sammenligningen har en beregnet et grovt gjennomsnitt av vederlaget til arbeid og egenkapital på referansebrukene i 2004. Dette er gjort ved å ta resultatet fra de første 9 referansebrukene og vekte dem etter antall driftsgranskingsbruk som inngår og antall årsverk. Tabellen under viser at inntektsnivået da er ca. 12 700 kroner per årsverk høyere i referansebruksberegningene. For framregningsårene har en vist hvilket intervall utviklingen av vederlaget per årsverk varierer innenfor på enkeltbruksnivå (produktivitetsendringer inkludert).

Normaliserte regnskaper og beregnet referansebruksinntekt inkludert produktivitetsendringer viser følgende utvikling med hensyn til resultat og årlig endring i vederlaget til arbeid og egenkapital i kroner per årsverk.

Tabell 37. Vederlag til arbeid og egenkapital i kroner per årsverk²

	Normaliserte regnskaper		Referansebruksberegningene inkl. produktivitetsendringer	
	Kr/årsv	Endring	Kr/årsv	Intervall for endring
2004	152 500		165 200	
2005	152 200	- 300		fra minus 34 500 til pluss 2 400
2006	156 000	+ 3 800		fra minus 22 400 til pluss 12 400

Tabellen viser at inntektsutviklingen er noe forskjellig i de to beregningssystemene og at inntektsutviklingen dessuten varierer betydelig mellom ulike referansebruk.

Sammenlignet med utviklingen av et grovt gjennomsnitt av referansebrukene inkludert produktivitetsendringer, men med samme vektning i framregningsårene, finner vi at referansebrukene har en gjennomsnittlig inntektsnedgang per årsverk som er om lag 3 900 kroner større enn i normaliserte regnskaper fra 2004 til 2005. Fra 2005 til 2006 er det fortsatt nedgang i referansebruksberegningene mens det er økning i normaliserte regnskaper. Differansen i inntektsutviklingen er omtrent 8 200 kroner mellom de to beregningssystemene. Ser en på nivået ligger altså referansebrukene 12 700 kroner over normaliserte regnskaper i 2004, mens de i 2006 ligger på om lag samme nivå.

² Jordbruksfradrag ved skatteligningen er ikke regnet inn

Noen forskjeller som kan bidra til å forklare litt nærmere både ulik utvikling og ulikt nivå er:

- Forskjell i utviklingen i nominell rente og realrente fra 2004 til 2005. «Effekt av finansiering» (prisstigningsgevinst på den lånte delen av kapitalen) er en inntektspost i normaliserte regnskaper, som en del av beregningen av realrentekostnaden. I årets beregning gir denne posten et positivt bidrag til utviklingen i vederlag per årsverk på drøyt 6 000 kroner fra 2004 til 2005 i normaliserte regnskaper, fordi prisstigningen øker fra 0,4 til 1,6 prosent. Noen tilsvarende post finnes ikke i referansebruksberegningene, siden kapitalslitet der beregnes etter historiske investeringskostnader slik at det ikke blir noen prisstigningsgevinst.
- Kapitalslitet bygger på prinsippet om historisk kost i driftsgranskingene og prisnivåjustering i normaliserte regnskaper. Dette gir lavere kapitalslit i driftsgranskingene (og referansebrukene) enn i normaliserte regnskaper.
- Produktivitetsvekst er regnet på ulik måte i de to beregningssystemene. I normaliserte regnskaper betyr nedgangen i samlet antall årsverk i jordbruket en økning i vederlaget på om lag 6 000 kroner per årsverk fra 2004 til 2005 og om lag 7 000 kroner per årsverk fra 2005 til 2006. Gjennomsnittlig produktivitetsøkning på referansebrukene er om lag 3 600 kroner fra 2004 til 2005 og om lag 7 100 kroner fra 2005 til 2006. (Produktivitetsberegningene til referansebruksberegningene er beskrevet i kapittel 5.) Totalkalkylen fanger umiddelbart opp strukturelle endringer i jordbruket slik som nedgang i arbeidsforbruk, mens måten produktivitetsberegningene gjøres på for referansebrukene gjør at skift i utviklingstrender først blir fanget opp etter flere år.
- Alle jordbrukets produksjoner inngår i totalkalkylens normaliserte regnskaper, men en del av disse inngår ikke i referansebrukene. Dette er blant annet slaktekylling, pelsdyr, grønnsaker og blomster. Disse produksjonene kan ha et annet nivå og en annen utvikling for vederlag til arbeid og egenkapital enn øvrige produksjoner.
- Referansebrukene har med enkelte poster som ikke inngår i normaliserte regnskaper slik som jordleie.
- Normaliserte regnskaper har med poster som ikke inngår i referansebrukene. Tidligpensjonsordning er en slik post som bidrar til et høyere nivå i normaliserte regnskaper med til sammen snaut 2 000 kroner per årsverk.
- Beregningssystemene har forskjellig prinsipp for føring av tilskudd. I referansebruksberegningene framregnes tilskudd med vedtatte satser, mens i normaliserte regnskaper er det bevilgningene (budsjettert beløp) som regnes inn for budsjettåret 2006.